

Лісна І. Ф.

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічної політики

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Лесная О. С.

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління персоналом та підприємництва

ННІ «Інститут державного управління» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ІННОВАЦІЇ, ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Проблема конкурентоспроможності національної економіки посідає один з ключових пунктів макроекономічної політики розвинених країн світу. Перш за все, це тому, що конкурентоспроможність можна розглядати як важливу характеристику, необхідну для будь-якого економічного активу, незалежно від його рівня.

Розрізняють основні чотири концепції конкурентоспроможності національної економіки: як здатність країни продавати, як здатність підвищувати продуктивність, як здатність пристосовуватись до змін і впроваджувати інновації та як здатність привертати інвестиції та людський капітал [1].

По-перше конкурентоспроможність національної економіки трактується багатьма науковцями, як здатність країни продавати, при цьому національні економіки розглядаються подібно підприємствам. Вважається, що країни приймають участь у грі з нульовою сумою, тобто вони конкурують за частку міжнародного ринку. Країна стає більш або менш конкурентоспроможною, якщо у результаті цінових, якісних або інших чинників її здатність продавати на зарубіжних або місцевих ринках поліпшується або зменшується. При цьому розрізняють цінову та нецінову конкурентоспроможність економіки.

Другою поширеною концепцією є концепція конкурентоспроможності національної економіки, що ґрунтується на дослідженні шляхів підвищення продуктивності. В даному підході продуктивність вважається головним чинником, що впливає на добробут країни. Одним з найголовніших показників цього добробуту є розмір ВВП на душу населення. У дослідженнях Світового Економічного форуму конкурентоспроможність визначається як сукупність інститутів, політик та чинників, які визначають рівень продуктивності країни. Рівень продуктивності, у свою чергу, обумовлює рівень доходу громадян. Рівень продуктивності також визначає коефіцієнти окупності інвестицій. Таким

чином поняття конкурентоспроможність містить статичні і динамічні компоненти: хоча продуктивність країни ясно визначає її здатність підтримувати високий рівень прибутку, це також один з центральних факторів окупності інвестицій, який визначає потенціал росту економіки.

Таким чином, під конкурентоспроможністю національної економіки пропонується розуміти стан і потенційну можливість національної економіки надалі забезпечувати ефективність виробничих процесів і добробут громадян на основі формування і використання конкурентних переваг країни.

Третя концепція конкурентоспроможності національної економіки заснована на здатності привертати інвестиції, людський капітал, тобто на привабливість країни. Економічне процвітання країн, на думку представників цієї концепції, пов'язано з їх здатністю генерувати або привертати господарську діяльність. Один з найважливіших показників конкурентоспроможності при цьому є інвестиції, особливо рівень прямих іноземних інвестицій. Інвестори при виборі об'єкту інвестування, шукатимуть найбільших повернень, доходів та надійності. Країни з найвищими можливими поверненнями будуть більш конкурентоспроможними і таким чином привернуть більше інвестицій.

Четверта концепція конкурентоспроможності заснована на здатності швидко пристосуватись до змін, розробляти інновації та впроваджувати нововведення. Концепція конкурентоспроможності національної економіки як здатності розробляти та впроваджувати інновації знайшла прихильників серед сучасних науковців та політиків. На відміну від переважаючих раніше детермінантів конкурентоспроможності, таких як природні ресурси, нові чинники не належать будь-якому специфічному регіону та нації. Ці чинники є більш мобільні і можуть притягуватися і формуватися будь-якою країною, який має відповідну культуру підприємства, відповідні закони, наукову і технічну інфраструктуру, і хорошу освітню систему.

Кожна з розглянутих концепцій конкурентоспроможності національної економіки хоча і зосереджена на тому чи іншому ключовому чиннику, по-різному тлумачить сутність, і як наслідок має свої переваги і недоліки, але не суперечить одна одній. Окрім цього, показники, що вимірюють конкурентоспроможність в різних концепціях є взаємозв'язаними. Так величина інвестицій і експорту включаються у ВВП країни, а більшість сучасних рейтингів конкурентоспроможності країн (як загальні, так і спеціальні) використовують спільні показники, хоча і приділяють їм різний ступень уваги [2].

Таким чином, концепція конкурентоспроможності як здатності впроваджувати інновації, відповідає сучасним реаліям розвитку економіки, коли інформація та знання перетворюються в самостійний і важливий чинник розвитку. Отже, сучасна парадигма конкурентоспроможності

національної економіки хоча і повинна бути заснована на комплексності цієї категорії, але з першочерговим урахуванням специфіки поточного етапу розвитку: прискорення НТП, становлення постіндустріальної економіки, глобалізації та появи гіперконкуренції.

Такий «інноваційний» підхід до трактовки національної конкурентоспроможності має принципово важливі відмінності від «традиційного», заснованого на торговій, виробничій та інвестиційній концепціях. Ці відмінності стосуються мети досягнення, чинників забезпечення, ролі НТП та ін., (див. табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Відмінності «традиційного» та «інноваційного» підходу до розуміння конкурентоспроможності національної економіки [1-2]

Риси	«Традиційний» підхід	«Інноваційний» підхід
1	2	3
Мета досягнення	Доля на світових ринках, добробут населення	Добробут населення, забезпечення реального суверенітету та національної економічної безпеки
Ключові чинники	Факторні: робоча сила, природні ресурси, капітал (інвестиції)	Інноваційні: творча активність, здібність до упровадження інновацій
Основа забезпечення	Діяльність окремих суб'єктів господарювання	Наявність взаємозв'язків між суб'єктами (кластерів, інноваційних систем, як точок зростання)
Роль НТП	Екзогенний чинник економічного зростання	Ендогенний чинник економічного зростання
Період розгляду	Статичний	Динамічний

Проблема конкурентоспроможності національної економіки займає одне з визначальних місць у макроекономічній політиці розвинених країн світу. Насамперед, це пов'язано з тим, що конкурентоспроможність можна вважати основною властивістю, яка вимагається від будь-якого економічного суб'єкта незалежно від національного або міжнародного рівня його функціонування.

Список використаних джерел

1. Богма О. С. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки / О. С. Богма, О. В. Болдуєва // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 3. – С. 166 – 170.
2. Румянцев А., Конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації // Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, Я. В. Белінська та ін.; За ред. Я. А. Жаліла. – К.: НІСД. – 2005. – 388 с.